

УДК 347.5:347.7

А. А. Кетрарь

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ МАЙНОВОЇ ТА НЕМАЙНОВОЇ (МОРАЛЬНОЇ) ШКОДИ В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ

Динамічно розвиваючись в умовах ринкового господарювання, численних творчих і наукових досягнень, сучасне авторське право забезпечує реалізацію та захист прав авторів творів науки, літератури й мистецтва на основі гармонічного поєднання інтересів особистості та суспільства. Правова система України забезпечує в цілому можливість реалізації, охорони й захисту авторського права, однак, його стрімкий розвиток породжує чималу кількість питань, які потребують як теоретичного обґрунтування, так і практичного втілення.

Так, важливим та актуальним є питання відшкодування шкоди, що є результатом делікту в авторському праві. Це пояснюється тим, що, по-перше, як на законодавчому рівні, так і в наукових дослідженнях відсутнє єдине визначення зобов'язань відшкодування шкоди; по-друге, відшкодування моральної (немайнової) шкоди взагалі є відносно новим правовим інститутом, який потребує постійних теоретичних досліджень та практичних випробувань; по-третє, доведення факту завдання моральної та (або) майнової шкоди, визначення її розміру й способу відшкодування є непростим завданням; по-четверте, наявність позовів про відшкодування шкоди у сфері авторського права постійно збільшується.

Сформульовані в статті теоретичні висновки ґрунтуються на загальних досягненнях юридичної науки, у тому числі на результатах досліджень таких науковців, як О.С. Іоффе, Т.С. Ківалова, Т.Є. Крисань, К.А. Флейшиц, С.І. Шимон, К.Б. Ярошенко та інші. Вивчення праць зазначених учених дозволило оцінити стан досліджуваної проблеми, виявити та проаналізувати питання, що поставили на сучасному етапі.

Метою статті є дослідження особливостей відшкодування майнової та немайнової (моральної) шкоди у сфері авторського права.

Відповідно до ст. 431 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) порушення права інтелектуальної власності, у тому числі невизнання цього права чи посягання на нього, спричиняє відповідальність, що встановлюється ЦК України, іншим законом або договором.

Стаття 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) визначає, що в разі порушення авторського права особа, права якої порушено, має право подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права, або виплату компенсацій; а також подавати позови про відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Таким чином, відповідно до поділу за характером благ, що порушуються, завдана шкода може бути як майновою так і немайновою. Майнова шкода має певну економічну цінність та дістає вияв у грошах, тому грошове вираження майнової шкоди іменується збитками. У свою чергу немайнова (моральна) шкода є результатом

порушення нематеріальних благ. Однак можливі випадки, коли в результаті однієї дії можуть бути порушені як майнові, так і немайнові права суб'єкта авторського права, а отже завдана як майнова, так і моральна шкода; посягання на майнове благо може спричиняти разом із майновою також моральну шкоду й навпаки.

Відповідно до ст. 22 ЦК України збитками є втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також втрати, яких особа зазнала або мусить зазнати для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушено (упущена вигода).

Крім того, реальні збитки також можна поділити на дві частини: 1) вартість втраченого або пошкодженого майна; 2) витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права.

Між тим постає питання про те, як тлумачити поняття реальних збитків щодо об'єктів авторського права. Звичайно, зазначене поняття можна розуміти в прямому значенні як знищення або пошкодження речі, в якій втілений об'єкт авторського права. Так, скульптуру, картину тощо можна знищити чи пошкодити. Однак далеко не в кожному випадку «знищення» або «пошкодження» можна розуміти так прямолінійно. Наприклад, літературним творам можна завдати пошкоджень шляхом їх перекручення, отже, як приклад реального збитку можна навести на витрати потерпілого, що були зроблені у зв'язку з усуненням перекручень твору. Крім того, завдання реальних збитків може бути здійснено невиконанням або неналежним виконанням авторського договору тощо.

Таким чином, поняття реальних збитків у сфері авторського права слід тлумачити значно ширше, ніж знищення та пошкодження майна. Так, О.С. Іоффе вважає, що в окремих випадках збиток майну не завдається, проте збитки існують [1, с. 247]. О.В. Фомічева зазначає, що під майном, а тим більше під майновою сферою, можна й потрібно розуміти не лише наявне майно в речовій формі [2, с. 35].

Набагато частіше збитки у сфері авторського права виражаються в тій упущеній вигоді, яку могли б отримати суб'єкти авторських відносин в умовах нормальної реалізації прав та обов'язків.

Упущена вигода відрізняється від реальних збитків тим, що реальні збитки характеризуються наявністю витрат, знищенням або пошкодженням майна, тобто зменшенням наявного майна (майнової сфери) потерпілого, у разі ж упущеної вигоди наявне майно не збільшується, хоча й могло б збільшитися, якби не мало місце порушення права. Іншою характерною ознакою упущеної вигоди є те, що можливість її стягнення залежить від специфіки конкретних правовідносин, зокрема, вона виникає лише в умовах комерційного використання майна [3, с. 143]. Крім того, упущена вигода має компенсаційні властивості. Так, згідно з абз. 2 ч. 3 ст. 22 ЦК України, якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право.

Упущену вигоду суб'єкт авторського права може понести через численні порушення зазначених прав. Це може бути піратство у сфері авторського права й суміжних прав; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які ма-

ють авторське право, примірників творів, у тому числі комп'ютерних програм і баз даних; будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження й застосування засобів для такого обходу; підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління без дозволу суб'єктів авторського права; розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу цих суб'єктів вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі тощо.

Представляється, що упущена вигода, не повинна зводитися лише до виплати гонорару, який автор повинен був одержати за звичайних обставин. Цю позицію можна пояснити тим, що авторське законодавство не регулює питання авторської винагороди, визначаючи лише її мінімальні ставки, орієнтація на які була б несправедливим заходом щодо до потерпілої сторони. Тому в якості упущеної вигоди повинен розглядатися щонайменше весь прибуток, який отримав порушник незаконним шляхом.

Згідно з постановою пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» у визначенні розміру збитків у частині упущеної вигоди господарським судам слід виходити з показників, які зазвичай характеризують доходи суб'єкта авторського права. Такими показниками можуть бути роздрібна ринкова ціна оригінального товару/ліцензійного примірника твору, плата за відповідні види використання творів, яка звичайно застосовується, інші подібні показники. При цьому, як правило, не слід зважати на систему знижок чи пільг, яка застосовується суб'єктом авторського права залежно від кількості придбаних примірників творів, ціни договору про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на твір тощо. Документами, що підтверджують роздрібну ціну оригінального товару/ліцензійного твору, можуть бути будь-які належним чином оформлені документи суб'єкта авторського права чи його офіційного представника (лист, довідка, прайс-лист, прейскурант та інші).

Під час визначення розміру упущеної вигоди також повинні враховуватися лише точні дані, які підтверджують реальну можливість отримання грошових сум або іншого майна, якби зобов'язання було виконано боржником належним чином; нічим не підтвержені розрахунки кредитора про передбачувані доходи не повинні братися до уваги [3, с. 141].

Обґрунтувати розмір заподіяних збитків має позивач, ним же доводиться факт порушення належних йому авторських прав, а також причинний зв'язок між порушенням його права й заподіяними збитками. Щодо суб'єктивної умови відповідальності, то порушник авторських прав визнається винним до тих пір, доки ним не буде доведено протилежне.

Відповідно до ст. 52 Закону під час визначення розміру збитків, які мають бути відшкодовані особі, права якої порушено, а також для відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд зобов'язаний виходити із суті правопорушення, майнової й моральної шкоди, завданої особі, яка має авторське право, а також із мож-

ливого доходу, який могла б одержати ця особа. Однак на практиці, застосування зазначених критеріїв іноді стає майже неможливим, тому що, як бачимо, вони мають загальний характер та не дозволяють повною мірою відновлювати порушені права потерпілої сторони.

Тому були сформульовані такі спеціальні критерії, які мають враховуватися під час визначення розміру шкоди, завданої неправомірним використанням авторських прав: строк і спосіб неправомірного використання об'єктів авторського права; вид прав, що порушені (особисті немайнові, виключні майнові); коло осіб, які отримали можливість використовувати твір внаслідок його неправомірного розповсюдження; особа, якій завдано шкоди (автор, правонаступники автора).

Як правило, збитки стягуються в грошовій формі, однак слід зазначити, що ст. 52 Закону допускає передачу власникові авторських прав на його вимогу вилучених за рішенням суду контрафактних примірників творів, у тому числі комп'ютерних програм та баз даних, за рахунок яких можуть повністю або частково покриватися заподіяні збитки. Якщо ж особа, права якої порушено, не вимагає такої передачі, то контрафактні примірники підлягають знищенню, а матеріали й обладнання, що використовувалися для відтворення контрафактних примірників, підлягають відчуженню з перерахуванням виручених коштів до державного бюджету України.

Ще одним із способів цивільно-правового захисту авторського права є відшкодування моральної (немайнової) шкоди, у визначеному судом розмірі.

На відміну від майнової шкоди, моральна (немайнова) шкода не піддається точному грошовому підрахунку й стягується з порушника виключно з метою пом'якшення емоційно-психологічного стану потерпілого. Тому питання відшкодування моральної (немайнової) шкоди є одним із найбільш цікавих із теоретичної точки зору, таким, що складно вирішується на практиці [4, с. 12].

З погляду на сучасне цивільне законодавство існування зобов'язань з відшкодування моральної (немайнової) шкоди не викликає сумнівів, проте так було не завжди. Упродовж тривалого часу в радянській юридичній літературі панувало негативне ставлення до відшкодування моральної шкоди. Так, К.А. Флейшиц зазначала: «Майнове відшкодування немайнової шкоди, яке по суті являє собою переклад на гроші таких благ, як життя, здоров'я, честь, творчі досягнення людини, несумісне з основними поглядами радянського соціалістичного суспільства, яке з високою повагою ставиться до особистості людини» [5, с. 24]. Потерпілий мав право вимагати покарання особи, яка заподіяла йому страждання, душевний біль, переживання, в адміністративному або кримінальному порядку, проте не мав права вимагати грошової компенсації.

Зовсім інший підхід переважав водночас як у зарубіжній літературі, так і в судовій практиці за кордоном. Його сформулювали французькі юристи брати Мазо: «Гроші досить могутні, щоб бути іноді в змозі відшкодувати шкоду й у моральній сфері... Людина дуже часто змушена задовольнитися еквівалентом. Найкращим еквівалентом є гроші, тому, володіючи грошима, потерпілий володіє майже необмеженими можливостями» [6, с. 418].

Точка зору щодо необхідності відшкодування моральної шкоди у вітчизняній юридичній літературі почала переважати починаючи з 60-х рр. ХХ ст. а нор-

ма про відшкодування моральної шкоди вперше була закріплена в Законі СРСР від 12 червня 1990 року «Про пресу та інші засоби масової інформації».

Істотний крок було зроблено з прийняттям Основ цивільного законодавства Союзу РСР і республік у 1991 р., в яких була сформульована загальна норма щодо відшкодування моральної шкоди. Однак у зв'язку з припиненням існування СРСР зазначений документ на території України так і не набрав чинності, хоча його основні положення щодо права на відшкодування моральної шкоди отримали теоретичне визнання, а пізніше й нормативне закріплення в незалежній Україні.

Так, 6 травня 1993 р., було прийнято закон «Про внесення змін і доповнень до положень законодавчих актів України, що стосуються захисту честі, гідності та ділової репутації громадян і організацій», відповідно до якого до ЦК УРСР 1963 р. були внесені зміни, зокрема, відшкодування моральної шкоди було введено в ст. ст. 6, 7, 440-1 як новий спосіб захисту цивільних особистих прав.

31 березня 1995 р. була прийнята постанова Пленуму Верховного Суду України (ВСУ) «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди», в якій було роз'яснено, що під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних фізичній особі незаконними діями чи бездіяльністю інших осіб.

Крім того, у 2001 р. у зазначеній постанові були внесені зміни, відповідно до яких п. 3 було доповнено таким визначенням: «Під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошення комерційної таємниці, а також вчинення дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності». Таким чином Пленум Верховного Суду України, з'ясувавши важливе питання щодо можливості завдання моральної (немайнової) шкоди юридичним особам.

Після прийняття у 2003 р. нового Цивільного кодексу України механізм відшкодування моральної шкоди значно покращився. Так, згідно зі ст. 23 ЦК особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав. Крім того, згадана норма визначає, у чому полягає моральна шкода. Слід підкреслити, що ні новий, ні старий ЦК не містять визначення поняття «моральна шкода». Не сформульовано єдиного погляду щодо визначення цього поняття й у наукових дослідженнях.

Так, на думку Н.С. Малєїна, моральна шкода може виражатись у спричиненні потерпілому етичних або фізичних страждань у фізичних та (або) психічних переживаннях потерпілого і його близьких; у негативних наслідках, викликаних зазначеними стражданнями [7, с. 167].

К.Б. Ярошенко зазначає, що за аналогією з майновою шкодою моральна шкода означає применшення моральних благ. Крім того, вона вважає, що відшкодуванню підлягає шкода, яка викликана фізичними стражданнями та носить стійкий характер [8, с. 126].

Повертаючись до постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди», в якій

було роз'яснено, що під моральною шкодою слід розуміти «втрати немайнового характеру», вважаємо доцільним звернути увагу на точку зору С.І. Шимон, яка найбільш повно досліджувала зміст зазначених втрат. Зокрема, вона стверджує, що кожна людина індивідуально сприймає всі події та явища, які відбуваються в її природному та суспільному оточенні, і при цьому завжди отримує негативні або позитивні враження. У випадках порушення прав людина сприймає себе об'єктом нападу, що спричиняє виникнення негативних емоцій, які оцінюються свідомістю й завдають страждань. Предмет страждань заволодіває увагою людини й підпорядковує собі всю її діяльність, завдяки чому продовження звичайного повсякденного способу життя стає неможливим. С.І. Шимон зауважує, що в кожному окремому випадку негативні емоції, які переживає потерпілий, будуть різними за глибиною, тривалістю, силою, зовнішнім проявом і зумовленими ними наслідками. Іноді вони досягають такого кількісного та якісного стану, що спричиняють зміни в різних сферах діяльності, наприклад, для людини творчої професії це може бути втрата творчого натхнення. Тому саме такі зміни та втрати С.І. Шимон вважає моральною шкодою [9, с. 7].

Таким чином, моральна (немайнова) шкода в авторському праві полягає в душевних стражданнях, спричинених втратами немайнового характеру, яких завдано автору твору або іншому суб'єкту авторського права на твір неправомірними діями чи бездіяльністю фізичних, юридичних осіб, які порушують його особисті немайнові права або посягають на виключні майнові права, а також принижують честь, гідність, ділову репутацію автора твору або іншого суб'єкта авторського права.

Моральна (немайнова) шкода, так само як і майнова шкода, може завдатися, під час порушення авторських прав як у договірних, так і в позадоговірних зобов'язаннях. Специфіка відшкодування шкоди в таких ситуаціях має багато спільного. Так, в обох випадках мова йде про зобов'язальні (тобто відносні) правовідносини, підставою виникнення яких є юридичний факт – завдання шкоди суб'єкту авторського права. Наслідком порушення авторського договору, а також наслідком завдання шкоди суб'єкту авторського права за відсутності договору є виникнення юридичного обов'язку відшкодувати завдану шкоду, цей обов'язок стає додатковим щодо тих обов'язків, які існували в правопорушника раніше. Крім того, в обох випадках, занааявності вини правопорушника, відшкодування шкоди виступає заходом цивільно-правової відповідальності, з різницею лише в тому, що договором ця відповідальність може бути посилена порівняно з деліктною відповідальністю.

Моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Доволі часто на практиці виникає питання щодо визначення розміру грошового відшкодування моральної шкоди. На відміну від ЦК УРСР 1963 р., відповідно до норм якого мінімальний розмір такого відшкодування становив п'ять мінімальних розмірів заробітної плати, чинний ЦК України залишає це питання на розсуд суду, не надаючи ні мінімальних, ні максимальних меж обчислення моральної (немайнової) шкоди. Крім того, чинне законодавство не містить і способів такого обчислення.

Законодавець перераховує лише критерії оцінки, якими суд може керуватися визначення розміру відшкодування. Так, згідно з ЦК України розмір грошово-

го відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення (ст. 23 ЦК).

Крім того, згідно з п. 9 постанови Пленуму ВСУ від 31.01.1995 р. суд визначає розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди, зокрема залежно від характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо), також враховуються стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану, добровільне – за власною ініціативою чи за зверненням потерпілого – спростування інформації редакцією засобу масової інформації.

У будь-якому разі, під час визначення розміру відшкодування моральної (немайнової) шкоди враховуються вимоги розумності та справедливості. За загальним правилом моральна (немайнова) шкода відшкодовується одноразово, якщо інше не встановлено договором або законом. Крім того, розмір відшкодування моральної шкоди не пов'язується з розміром відшкодування майнової шкоди та відшкодовується незалежно від неї.

Підводячи підсумок, можна сказати, що для визначення розміру грошового відшкодування збитків та моральної (немайнової) шкоди суд повинен уважно дослідити й оцінити всі обставини, які можуть вплинути на суму такого відшкодування. Правовласник повинен мати можливість отримати відшкодування, еквівалентне до прибутку, який він міг би отримати в тому випадку, якщо незаконне використання не відбулося б. На нашу думку, лише таким чином можна уникнути ситуації, за якою вигідніше порушувати авторські права, ніж їх дотримуватися.

Література

1. Иоффе О.С. Ответственность по советскому гражданскому праву // Избранные труды : в 4 т. / О.С. Иоффе. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003 – . Т. 1 : Правоотношение по советскому гражданскому праву. Ответственность по советскому гражданскому праву. – 2003. – 574 с.
2. Фомичева О.В. Принцип полного возмещения убытков и его реализация в российском гражданском праве : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03. «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / О.В. Фомичева ; Самарская гос. эконом. академия. – Самара, 2001. – 212 с.
3. Крисань Т.Є. Збитки як категорія цивільного права України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Т.Є. Крисань ; Одеська нац. юрид. академія. – Одеса, 2008. – 216 с.
4. Бондаренко М.О. О тонких материях в юриспруденции. О практике рассмотрения дел о возмещении вреда / М.О. Бондаренко // Юридическая практика. – 2006. – № 36 (454). – С. 12–13.
5. Флейшиц Е.А. Обязательства из причинения вреда и из неосновательного обогащения / Е.А. Флейшиц. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1951. – 238 с.
6. Гражданское право России. Обязательственное право : [курс лекций] / отв. ред. О.Н. Садилов. – М. : Юристъ, 2004. – 477 с.
7. Малейн Н.С. Гражданский закон и права личности в СССР / Н.С. Малейн. – М. : Юридическая литература, 1981. – 203 с.
8. Ярошенко К.Б. Жизнь и здоровье под охраной закона. Гражданско-правовая защита личных неимущественных прав граждан / К.Б. Ярошенко. – М. : Юридическая литература, 1990. – 174 с.
9. Шимон С.І. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С.І. Шимон ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 1998. – 17 с.

Анотація

Кетрарь А. А. Особенности відшкодування майнової та немайнової (моральної) шкоди в авторському праві. – Стаття.

У статті досліджено поняття майнової та немайнової шкоди в авторському праві, визначено особливості її відшкодування. Охарактеризовано поняття реальних збитків, упущеної вигоди у сфері авторського права. Розглянуто питання визначення розміру грошового відшкодування моральної шкоди.

Ключові слова: відшкодування майнової шкоди, реальні збитки, упущена вигода, відшкодування немайнової (моральної) шкоди.

Аннотация

Кетрарь А. А. Особенности возмещения имущественного и неимущественного (морального) вреда в авторском праве. – Стаття.

В статье исследовано понятие имущественного и неимущественного вреда в авторском праве, определены особенности его возмещения. Охарактеризованы понятия реальных убытков, упущенной выгоды в сфере авторского права. Рассмотрен вопрос определения размера денежного возмещения морального вреда.

Ключевые слова: возмещение имущественного вреда, реальные убытки, упущенная выгода, возмещение неимущественного (морального) вреда.

Summary

Ketrar A. A. Some features of material and non-pecuniary compensation in copyright law. – Article.

In the article the concept material damages and moral damages in copyright law, particularly defined compensation. Characterized by the notion of actual damages and loss of profits in copyright. The problem of determining the amount of monetary compensation for moral damage.

Key words: compensation for material damages, special damages, lost profits, compensation for non-pecuniary (moral) damages.

УДК 336.15:346.543

Д. Й. Клапатий

ПОНЯТТЯ ПАЙОВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО ФОНДУ

Розвиток економіки держави, законодавче забезпечення функціонування пайових інвестиційних фондів (далі – ПФ) актуалізують питання наявності відповідного наукового підґрунтя, сформованого насамперед ученими-цивілістами. Внаслідок того, що спільне інвестування у формі ПФ є доволі новим інститутом у національній доктрині цивільного права України, законодавство в цій сфері є на крок попереду. Кількість ґрунтовних та комплексних досліджень із правових питань функціонування ПФ є незначною, що загострює необхідність якісного та оперативного реагування на ті виклики, які ставить перед наукою цивільного права розвиток інституційних інвесторів, зокрема ПФ. Проблема загострюється ще й з огляду на те, що більшість нормативно-правових актів у цій сфері розробляються власне економістами та фінансистами, що нерідко призводить до ігнорування базових положень науки цивільного права.

Актуальним залишається співвідношення понять «активи» та «майно» в аспекті формулювання законодавчої дефініції ПФ. Вирішити окреслену проблему покликане це дослідження, яке має на меті з'ясування доцільності вживання терміна «активи» щодо поняття ПФ за наявності цивільно-правової категорії